

SOSYAL POLİTİKALARIN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Gülbiye Yenimahalleli Yaşar

Cumhuriyet'ten Önceki Dönem

- Sosyal koruma gereksinimi aile üyeleri, akrabalar ve komşular arasında karşılanabiliyor
- İslam dininin bazı kuralları (fitre, zekat, adak, kurban, kefare, sadaka, bağış vb.)
- Vakıflar
- Esnaf örgütleri(Ahilik)
 - Teavün (orta) sandığı
- 1865 Dilaver Paşa Nizamnamesi
- 1869 Maadin (Maden) Nizamnamesi
- Kızılay, Darülaceze
- Mecelle (İlk medeni kanun)
- 1908 Tatil-i Eşgal Kanunu(işçi derneklerinin kurulmasını yasaklıyor)

Cumhuriyet Dönemi

- Ülkenin sanayileşerek kalınabileceği görüşü benimsenmiş, ulusal sanayinin kurulmasına ve korunmasına yönelik çabalar başlamıştır.
- **İzmir İktisat Kongresi (1923)**
 - Yabancı sermayeye son verilmesi ve ulusal sanayinin geliştirilmesi için izlenecek politikalar tartışılmıştır.
 - **1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu** (bedelsiz arsa, vergi ve gümrük bağışıklıkları, kamusal taşıma araçlarından ayrıcalıklı olarak yararlanılması, ulusal üretimin gümrüklerle korunması, devlet alımlarında yerli malların yeğlenilmesi).
 - **1932 Türkiye’de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun** (yabancı uyrukluların çalışması sınırlandırılmış).
 - **1925 Takrir-i Sükun Kanunu** (mesleki örgütlenme engellenmiş)
 - **1933 Türk Ceza Kanunu** (grev ve lokavt yasakları cezai hükümlere bağlanmış)

Cumhuriyet Dönemi

- **1921 Zonguldak ve Ereğli Havzai Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun ve Ereğli Havzai Fahmiye Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun**
 - Ereğli ve Zonguldak kömür madenlerinde çalışan işçilerin çalışma koşulları yeniden düzenlenmiştir.
 - Günde 8 saat çalışma
 - Madende asgari çalışma yaşı 18
 - Zorunlu çalıştırma yasaklanmakta
 - Asgari ücret üçlü bir komisyonla belirlenecek
 - İşçilerin konut sorunu çözülecek
 - İlk sosyal sigorta kolları (hastalık, ihtiyarlık, iş kazası) yürürlüğe girecek.

Cumhuriyet Dönemi

- **1926 Borçlar Kanunu**

- bireysel iş ilişkileri ilk kez yasalaşıyor (hizmet akdi geçerli)

- **1924 Hafta Tatili Hakkında Kanun**

- **1929 Ekonomik Bunalımı**

- Devletin ekonomik ve sosyal yaşantıya müdahalesini öngörmüştür.

Karma ekonomi modeli:

- Dokuma, çimento, kağıt, cam, maden, şeker gibi alanlara devlet yatırımı
- İşçi sayısı artıyor
- Sosyal devletin doğuşu

Cumhuriyet Dönemi

- **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu**
 - Kadın, genç ve çocuk işçileri çalışma yaşı, süresi, işin nitelik ve koşulları yönünden koruyor
- **1930 Belediyeler Kanunu**
 - Kimsesi bulunmayanlar ile sakatlara yardım
 - İşyerlerinde sağlık denetimlerinin yapılması
- **1935 Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun**
 - Sanayi ve ticari faaliyetlerde tatil günlerini düzenliyor

Cumhuriyet Dönemi

- **1936 İş Kanunu**

- Bireysel iş ilişkilerini ilk kez özel olarak düzenlemiştir.
- Uygulama alanı başlangıçta dardır (10+ işçi çalıştıran işyerleri)
- İş uyuşmazlığı durumunda zorunlu tahkim (uzlaşma)
- Grev ve lokavt yasak
- Günlük çalışma süresi 8 saat
- İşe alma çıkarılma
- ücretler,
- İş sağlığı güvenliği düzenlemeleri
- Sosyal sigorta kollarının kademeli olarak yürürlüğe konması
- 1937-67 arasında geçerli olmuş

Cumhuriyet Dönemi

- **1930'lu yıllarda teknik okullar** (kalifiye iş gücü gereksinimi için)
- 1938 yılında sanayi işyerlerine çırak, kalfa ve ustaların mesleki bilgilerini çoğaltma üzere **kurslar** açma zorunluluğu
- 1937 ILO'nun "**Kadının Maden Ocaklarında ve Yer Altında Çalıştırılmaması**"na ilişkin 45 sayılı sözleşmesi imzalanıyor
- **1945 yılında Çalışma Bakanlığı** ve ardından **İş ve İşçi Bulma Kurumu** kuruluyor.

Cumhuriyet Dönemi

- **1945 İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu**
- **1945 Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu**
- **1949 Emekli Sandığı**
- **1949 İhtiyarlık Sigortası**
- **1950 Maluliyet İhtiyarlık ve Ölüm Sigortası**

- **1946 çok partili dönem**
 - Birleşmiş Milletler Anayasası
 - İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
 - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
 - Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) üyeliği

Cumhuriyet Dönemi

- **1947 İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun**
 - Sendika hakkı tanıyan ilk kanun
 - Sendika kurma ve üyelik serbest
 - Aynı işkolunda birden fazla sendika kurulabiliyor
 - Birlikler, federasyonlar, konfederasyonlar kurulabiliyor
 - Devlet denetimi var
 - Ancak yargı yoluyla kapanabiliyor
 - Anayasal güvence altında değil (o dönemde 1924 anayasası geçerli olduğu için)
 - Grev lokavt yok
 - 1948 yılında 74 işçi, 4 işveren sendikası var. Toplam üye sayısı 52.000 (toplam işçilerin yaklaşık %8'i)

Cumhuriyet Dönemi (1950'ler)

- 1951 hafta tatili için başlangıçta yarım gün daha sonra (1956) tam günlük ücret hakkı
- 1951-52 Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı **Körler ve Sağırlar Okulları**
- 1952 ilk işçi konfederasyonunun kurulması (Türk-İş)
- 1953 Deniz İş Kanunu
- 1953 Basın İş Kanunu
- 1957 Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun

Cumhuriyet Dönemi (1960'lar)

- **1961 Anayasası**

- Temel hak ve özgürlüklerin ötesinde ilk kez iktisadi ve sosyal haklar ve ödevleri düzenlemiştir.
 - Sendika kurma hakkı (1963 yılında 274 **Sendikalar Kanunu** ve)
 - Toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı (275 **Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu**)
 - 1965 **Devlet Personeli Sendikaları Kanunu**

1964 Sosyal Sigortalar Kanunu

- Daha önce kurulmuş sigorta kolları kapsamı genişletilerek bir araya getirilmiştir.

MEYAK (Memur Yardımlaşma Kurumu)

İYAK (İşçi Yardımlaşma Kurumu)

OYAK (Ordu Yardımlaşma Kurumu)

Cumhuriyet Dönemi (1970'ler)

- **1971 Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu (Bağ-Kur)**
- **1967 İş Kanunu** (İkinci - Şeklen iptal ediliyor)
- **1971 İş Kanunu**
- **1971 Askeri Darbesi**
 - 624 sayılı kanunla memurların sendikalaşması yasaklanıyor
 - Yeni sendikalar ve toplu iş sözleşmesi ve grev yasaları var (Haklar kısıtlanıyor)

Cumhuriyet Dönemi (1980'ler)

- **1980 Askeri Darbesi**

- **1982 Anayasası**
- Sendikal faaliyetlere son
- Bütün grev ve lokavtlar ertelenmiş (zorunlu hakemlik)
- Mal varlıklarına el konulmuş
- Yeni sendikalar ve toplu iş sözleşmesi ve grev kanunları

- Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (Fak Fuk Fon).
- 65 yaş aylığı
- Şehit ve muhtaç asker ailelere yardım
- Bazı uluslararası sözleşmelerin onaylanması